

Työkaluja kiertotalouden liiketoimintamallien käyttöönottoon

Riku Sinervo
Asiantuntija, Sitra
105.2023

Sitran playbookit – työkaluja yrityksille kiertotalousmuutoksen tekemiseen

Toimialojen ja yritysten kanssa olemme tehneet “playbookeja” yritysten kiertotalousliiketoiminnan kehittämisen tueksi.

- **2018:** Valmistavan teollisuuden yritykset
- **2020:** Kemianteollisuuden yritykset
- **2021:** Pohjoismaainen versio valmistavan teollisuuden yrityksille (Nordic Innovation)
- **2022:** päivitetty versio, joka sopii kaikille yrityksille

Tietoa, esimerkkejä ja käytännön työkaluja kiertotalousmuutoksen tekemiseen.

www.circularplaybook.fi

www.kemianteollisuus.fi/hiilineutraalikemia2045

www.nordicinnovation.org/nordic-circular-economy-playbook

 Nordic Innovation

We connect people, businesses and organisations for a more sustainable future

Kestävää kasvua kiertotalouden liiketoimintamalleista - käsikirja yrityksille

Yhdessä Deloitten kanssa laadittu käsikirja kiertotalousliiketoiminnan kehittämiseen.

Suunnattu pk-yrityksille, jotka haluavat tarttua kiertotalouden mahdollisuuksiin ja lähteä kehittämään kiertotalouden mukaista liiketoimintaa.

Sisältää tietoa, esimerkkejä ja käytännön työkaluja, joiden avulla kiertotalousmuutos voidaan toteuttaa yrityksen arjessa.

Lataa käsikirja: <https://www.sitra.fi/julkaisut/kestavaa-kasvua-kiertotalouden-liiketoimintamalleista/>

KÄSIKIRJAN VIISI ASKELTA KOHTI KIERTOTALOUTTA

Johdanto

Pikaopas

Ota haltuun käsikirjan sisältö ja aloita kiertotalouden muutosmatka.

1. Ymmärrä kiertotalouden merkitys

Ota selvää liiketoimintaan vaikuttavista maailmanlaajuisista muutosvoimista.

2. Tunnista kiertotalouden mahdollisuudet

Ota selvää, millaisia mahdollisuuksia kiertotalous tuo yrityksellesi.

3. Määrittele kiertotalouden liiketoimintamalli

Opi, miten yrityksesi liiketoimintaa voidaan kehittää kohti kiertotaloutta.

4. Tunnista tarvittavat kyvykkyydet

Opi, mitä kiertotalouteen siirtyminen edellyttää ja tunnista kehityskohteet.

5. Tee kiertotalousmuutoksesta totta

Vauhdita kiertotalousliiketoimintaa käytännön vinkkien avulla.

Valmiina
muutosmatkalle?

1. Ymmärrä kiertotalouden merkitys

Kiertotalous auttaa sopeutumaan viiteen keskeiseen toimintaympäristön muutokseen ja hyötymään niistä:

1. Ilmastokriisi ja luontokato
2. Sääntely ja politiikka
3. Asiakasymmärrys ja muuttuva kuluttaminen
4. Teknologia ja data
5. Talouden suunta

Mitä toimintaympäristön muutos tarkoittaa yrityksellesi?

- Mukautuminen asiakkaiden vaatimuksiin ja uuteen lainsäädäntöön
- Säästöjä tehokkuudesta ja resilienteistä tuotantoketjuista
- Erottautuminen kilpailijoista ja skaalaus uusille markkinoille

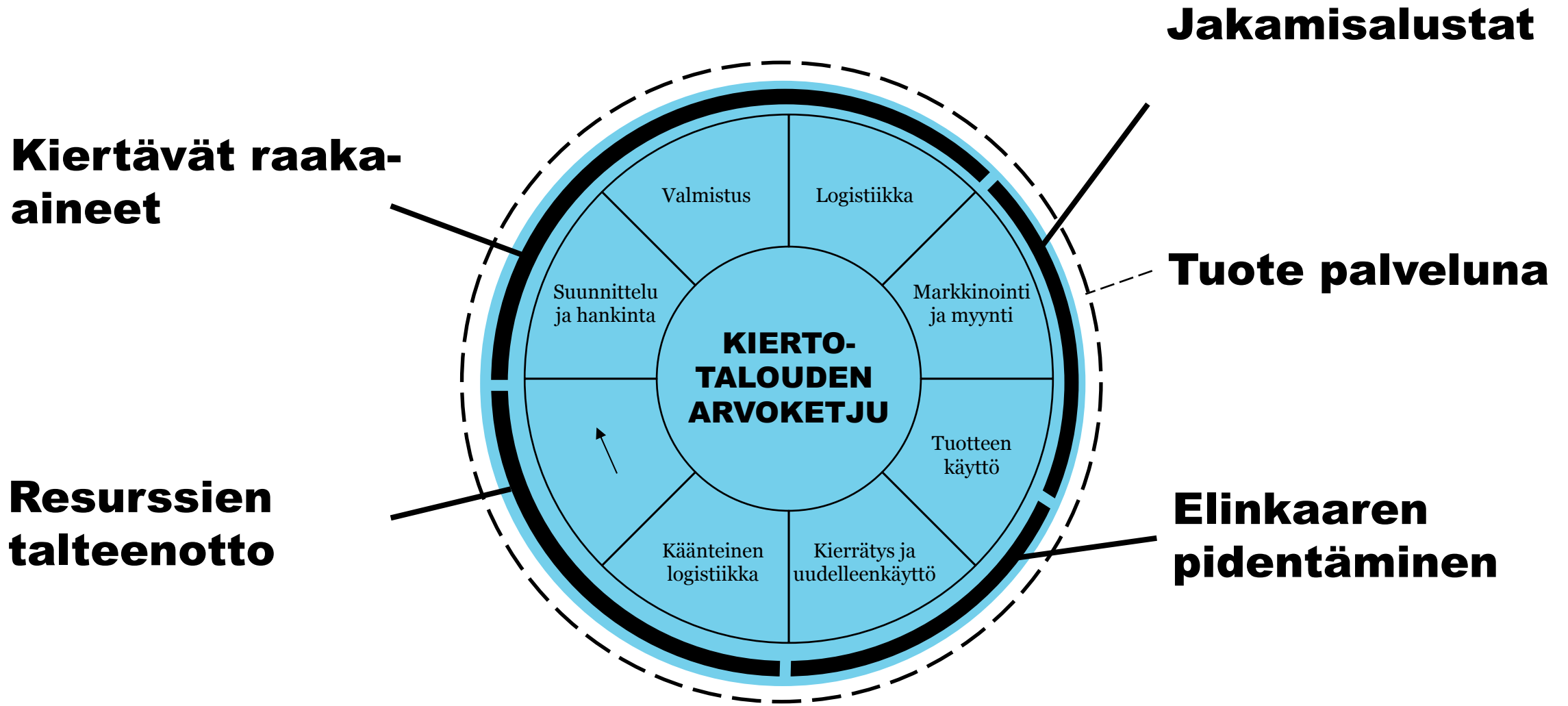
2. Tunnista kiertotalouden mahdollisuudet - lineaarinen arvoketju on usein tehoton

1. Materiaaleja ei käytetä järkevästi
2. Kaikkea kapasiteettia ei hyödynnetä
3. Tuotteet eivät ole käytössä koko potentiaalista elinikäänsä
4. Käyttökelpoisia tuotteita ja materiaaleja hukataan kaatopaikoille ja polttoon
5. Asiakassuhteista ei saada kaikkea irti

Kiertotalouden avulla voit puuttua tehottomuuksiin ja muuttaa ne lisäarvoksi.

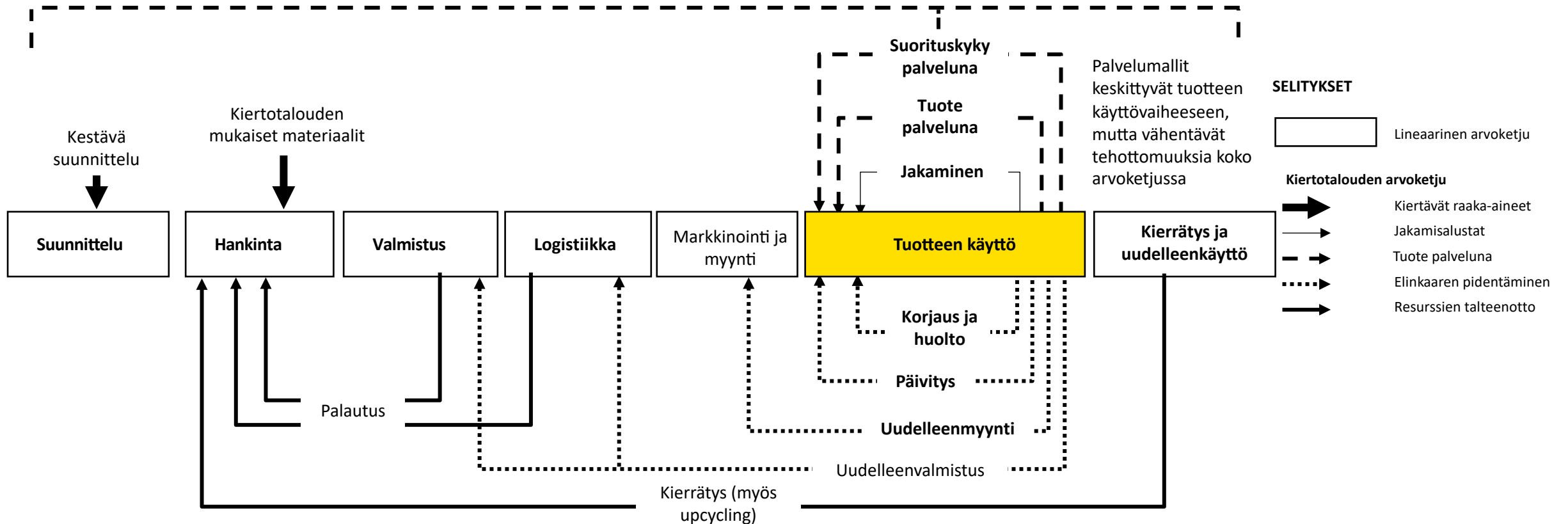

3. Määrittele kiertotalouden liiketoimintamalli

3. Liiketoimintamalleilla kiertotalouden mukainen arvoketju

Lineaarisista arvoketjuista kiertotalouden mukaisiin arvoketjuihin

4. Tunnista tarvittavat kyvykkyydet

Yrityksen tulee tunnistaa kiertotalouden kannalta tärkeimmät kyvykkyydet ja vahvistaa niitä, joissa on vielä puutteita

1. Organisaatio ja kulttuuri

- Kiertotalouden periaatteet osaksi yrityskulttuuria, johtamista, myyntiä ja rahoitusta.

2. Toiminnot ja innovaatiot

- Kiertotalouden mukainen tuote- ja palvelusuunnittelu, toimintojen tehostus, teknologian ja datan hyödyntäminen sekä liiketoimintakokeilut.

3. Kiertotalousekosysteemi

- Ekosysteemissä toimiminen ja niiden johtaminen, kumppanuuksien rakentaminen, tuotantoketjun läpinäkyvyys ja takaisinottojärjestelmät.

5. Tee kiertotalousmuutoksesta totta

A: TESTAA JA VALIDOI

- **Mitä:** Ketterä menetelmä ideoiden nopeaan testaamiseen ja validointiin. Menetelmä kertoo, tuottaako idea lisäarvoa, ovatko asiakkaat valmiita maksamaan siitä, ja onko sinulla kapasiteettia ratkaisun toteuttamiseen.
- **Kenelle:** Yrityksille, jotka haluavat siirtyä nopeasti eteenpäin, keskittyvät lisäarvon tuottamiseen ja sietävät epäonnistumisia, riskejä ja epävarmuutta.
- **Lopputulos:** Onnistunut pilotti tai oppeja siitä, mikä ei toiminut.

B: VISIO JA TIEKARTTA

- **Mitä:** Tulevaisuusorientoitunut strateginen lähestymistapa kiertotalouden tuomiseen osaksi strategiaa. Tiekartta, jonka avulla visiosta voidaan tehdä totta.
- **Kenelle:** Yrityksille, jotka haluavat integroida kiertotalouden kokonaisvaltaisesti strategiaansa.
- **Lopputulos:** Kuvaus toivotusta kiertotaloustulevaisuudesta (missä haluat olla) ja strategiasta johdettuja toimenpiteitä, joiden avulla vision voi saavuttaa.

TYÖKALU!

BUSINESS MODEL CANVAS - TAULUKKO

Business model canvas -taulukko on työkalu uuden liiketoimintamallin kehittämiseen. Tarkemmat ohjeet taulukon täyttämiseen löytyvät käsikirjan lukujen lopusta. Lopputuloksena taulukkoon muodostuu yrityksesi kiertotalouden liiketoimintamalli.

Luettuasi **KAPPALEEN 1** ymmärrät, miksi kiertotalous on tärkeää ja olet aloittanut oman kiertotalousvisiosi luonnostelemisen.

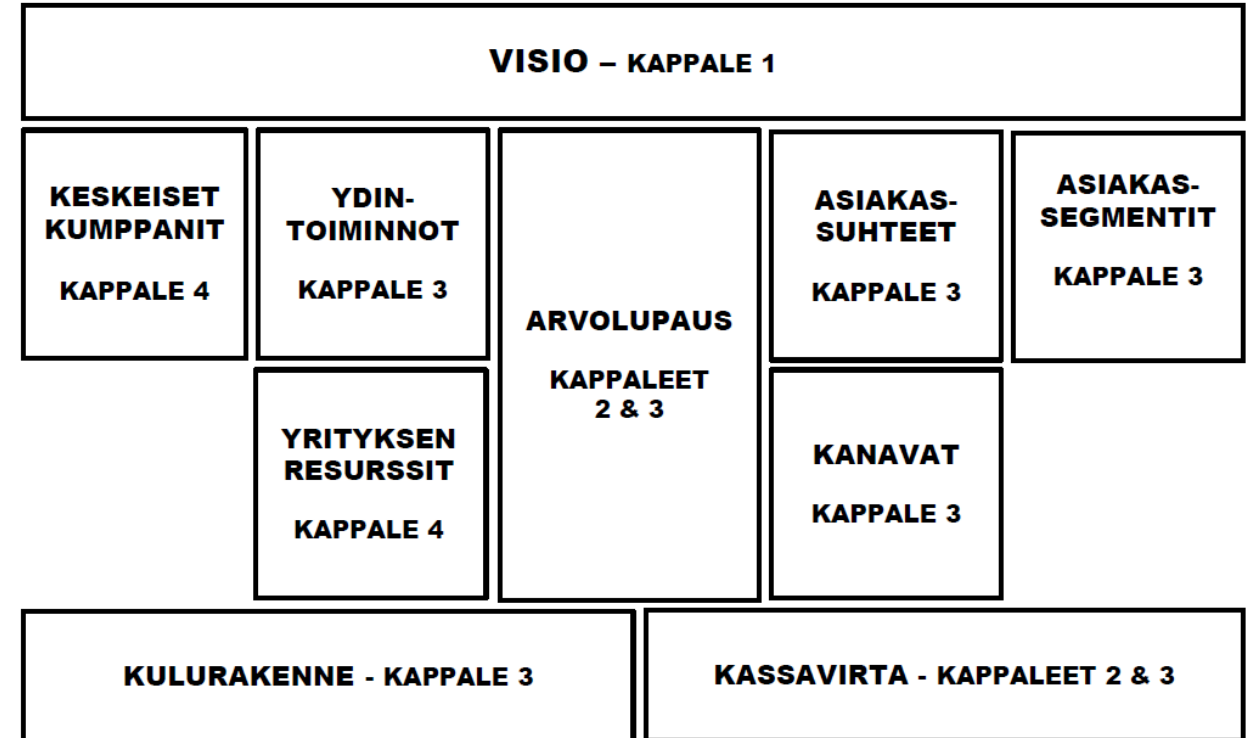
KAPPALEIDEN 2 ja 3 jälkeen voit täydentää taulukkoon kiertotalouden liiketoimintaideasi arvolupauksen, ydintoiminnot, asiakassegmentit, asiakassuhteet, kanavat, kulurakenteen sekä kassavirran.

Luettuasi **KAPPALEEN 4** ymmärrät, mitä kyvykkyyksiä kiertotalousmuutos

vaatii ja mitä resursseja sekä kumppanuuksia sinun tulee kehittää, jotta voit tarttua kiertotalouden mahdollisuuksiin.

KAPPALEESSA 5 tehdään kiertotalousmuutoksesta totta. Käyt vielä kerran läpi valmiin business model canvas -taulukon, valmistaudut esittelemään liiketoimintaideasi sisäisesti ja kokeilemaan ideaasi asiakkaiden kanssa.

Tyhjän taulukon löydät seuraavalta sivulta.

MITÄ TÄMÄ TARKOITTA MINULLE?

Pohdi ensimmäisen luvun sisällön valossa, mitä kiertotalous tarkoittaa sinun yrityksellesi. Listaa riskejä ja mahdollisuuksia. Yhteenvedon toimintaympäristön muutoksista löydät sivulta 15.

Kategoria	Millaisia riskejä toimintaympäristön muutoksesta tunnistat nykyhetkessä? Esimerkki riskistä: meillä ei ole dataa tuotteiden vastuullisuudesta. Tätä dataa tullaan vaatimaan lähitulevaisuudessa. Kyseessä on liiketoimintaan vaikuttava riski, joka saattaa vaikeuttaa mahdollisuuksiamme toimia tai jopa pakottaa lopettamaan liiketoiminnan.	Millaisia mahdollisuuksia toimintaympäristön muutoksesta tunnistat nykyhetkessä? Esimerkki mahdollisuudesta: Saamme kerättyä säännöksissä vaaditun datan tuotteistamme ja yrityksestämme. Tämän avulla pystymme osoittamaan tuotteidemme vastuullisuuden verrattuna kilpailijoihin.
Liiketoiminnan edellytys (välttämättömät perusasiat)		
Tehokkuus ja resilienssi (kustannussäästöt)		
Kasvu ja erottautuminen (tulovirta, lisäarvo asiakkaille)		

TYÖKALU!

ARVIOI ARVOKETJUSI TEHOTTOMUUKSIA

Voit aloittaa arvoketjun osista, joita hallitset parhaiten. Ideaalitapauksessa voit arvioida koko arvoketjua. Kiertotalouden mahdollisuuksien tunnistaminen jatkuu seuraavassa luvussa.

Perustuen arvoketjun viiteen tehottomuuteen (sivu 37): mitkä ovat merkittävimmät tehottomuuden lähteet yrityksesi arvoketjussa?	Millaisia mahdollisuuksia tehottomuudet tuovat nykyisessä liiketoiminnassa? Ajattele nykyisiä asiakkaitasi: miten voit muuttaa tehottomuudet lisäarvoksi asiakkaille? Löytyykö arvoketjustasi kokonaan uusia mahdollisuuksia?	Voit hyödyntää näitä apukysymyksiä tehottomuuksien tunnistamisessa.
☐ Materiaalien käyttö ei ole kestävä		Tiedätkö, mistä materiaaleista tuotteesi koostuu? Miten suuri osuus materiaaleista on kiertotalouden mukaisia, eli kierrätettyjä, kierrätettäviä tai biopohjaisia, ja hyödynnätkö uusiutuvaa energiaa?
☐ Hyödyntämätön kapasiteetti		Miten tehokkaasti tuotantolaitteesi ovat käytössä? Tämä koskee sekä omistamiasi, jaettuja että muiden omistamia välineitä. Mieti laitteiden lisäksi tiloja ja jopa henkilöresursseja.
☐ Tuotteiden lyhyt elinikä		Miten hyvin tunnet tuotteidesi elinkaaren? Mitkä ovat käytön ajalta tuotteidesi ja palveluidesi resurssi-intensiivisimmät osa-alueet?
☐ Arvo hukkaan elinkaaren lopussa		Missä syntyy eniten jätettä? Tiedätkö, mitä tuotteillesi tapahtuu käytön jälkeen?
☐ Asiakassuhteesta ei saada kaikkea irti		Ymmärrätkö todella asiakkaidesi tarpeet ja niiden kehittymisen tuotteesi käytön eri vaiheissa? Tarkastele sivulta 40, miten voit kehittyä asiakaslähtöisemmäksi ja tarjota lopputulosta tuotteen sijaan.

ALOITA KIERTOTALOUDEN LIIKETOIMINTAMALLISI SUUNNITTELU

Hyödynnä aiemmin tunnistamiasi tehottomuuksia ja hae inspiraatiota tämän käsikirjan yritys esimerkeistä.

1. Mitkä kiertotalouden liiketoimintamallit voisivat auttaa yritystäsi puuttumaan arvoketjusi tehottomuuksiin ja jätevirtoihin?

1. MÄÄRITÄ SOPIVA LIIKETOIMINTAMALLI

2. Mitä hyötyjä odotat liiketoimintamalleilta? Entä mitä kuluja ne tuovat?

- Tulovirta
- Kustannussäästöt
- Brändimielikuva
- Riskienhallinta
- Ympäristö- ja sosiaaliset vaikutukset
- Kulut

2. ARVIOI LIIKETOIMINTA- POTENTIAALIA

3. Ketkä olisivat kiertotalousliiketoimintasi asiakkaat? Mitä lisäarvoa voit tuottaa heille?

3. TUNNISTA ASIAKKAASI

4. Miten valmis yrityksesi on kehittämään kiertotalousliiketoimintaa? Mitä haasteita on ja miten ratkaiset ne?

4. ARVIOI YRITYKSESI VALMIUS KIERTOTALOUTEEN

TYÖKALU!

ARVIOI KYVYKKYYTESI

Tässä luvussa on esitelty kiertotalouteen siirtymiseen tarvittavia kyvykkyyksiä. Tämän työkalun avulla voit tunnistaa yrityksesi tärkeimpiä kiertotalouden kyvykkyyksiä ja selvittää, missä voit kehittyä.

OSA-ALUE	TÄRKEIMMÄT KYVYKKYYDET Mitkä ovat yrityksellesi tärkeimmät kyvykkyydet kiertotalouteen siirtymisessä ja kiertotalousvision saavuttamisessa?	KEHITYSKOhteet Mitkä ovat kriittisimmät kehityskohteet, joiden ratkaisemista kiertotalouden vaatimien kyvykkyyksien kehittäminen vaatii?	TOIMENPITEET Millaisilla toimilla voit kehittää kiertotalouden kannalta tärkeitä kyvykkyyksiä? Mitä voit kehittää sisäisesti ja mihin tarvitset tukea kumppaneilta?
ORGANISAATIO JA JOHTAMINEN			
TOIMINTA JA INNOVAATIOT			
KIERTOTALOUS- EKOSYSTEEMI			

KÄSIKIRJAN VIISI ASKELTA KOHTI KIERTOTALOUTTA

Johdanto

Pikaopas

Ota haltuun käsikirjan sisältö ja aloita kiertotalouden muutosmatka.

1. Ymmärrä kiertotalouden merkitys

Ota selvää liiketoimintaan vaikuttavista maailmanlaajuisista muutosvoimista.

2. Tunnista kiertotalouden mahdollisuudet

Ota selvää, millaisia mahdollisuuksia kiertotalous tuo yrityksellesi.

3. Määrittele kiertotalouden liiketoimintamalli

Opi, miten yrityksesi liiketoimintaa voidaan kehittää kohti kiertotaloutta.

4. Tunnista tarvittavat kyvykkyydet

Opi, mitä kiertotalouteen siirtyminen edellyttää ja tunnista kehityskohteet.

5. Tee kiertotalousmuutoksesta totta

Vauhdita kiertotalousliiketoimintaa käytännön vinkkien avulla.

Valmiina
muutosmatkalle?

**HYVÄÄ
HUOMISTA,
SUOMI!**

